

ร่างโบราณของ The Ancient Chong Dance

วันที่รับบทความ : 19 กันยายน 2563

พรศิริ ถนนอมกุล¹

วันที่แก้ไขบทความ : 27 กันยายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 30 กันยายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงร่างโบราณของ วิธีการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ของชาวช่อง การสืบทอดการแสดง ความผูกพันของร่างโบราณของกับวิถีชีวิตชาวช่อง องค์ประกอบของการแสดง ลักษณะการแต่งกาย วิธีการแสดง และโอกาสที่ใช้ในการแสดง โดยแบ่งกลุ่มการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงร่างโบราณของ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มที่ชัดเจน การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งมีการตรวจสอบเครื่องมือและข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อมาเขียนรายงานการวิจัย ร่างโบราณของ ผลการวิจัยพบว่า ร่างโบราณของเป็นการแสดงของชาวช่องซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ที่ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นบทร้องที่มีการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชาย-หญิง เนื้อร้องมีทั้งบทร้องภาษาไทย และบทร้องภาษาช่อง ซึ่งเป็นการบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวช่อง โดยมีการสืบทอด แบ่งได้ 2 ระยะ องค์ประกอบการแสดงประกอบด้วย บทร้องจำนวน 11 บทร้อง เครื่องดนตรีใช้กลองเพลวัด หรือกลองทัด 1 ใบ ตีประกอบจังหวะ ทำらเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่างชาย-หญิง

คำสำคัญ : ร่าง โบราณของ

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

e-mail: pamong1960.60@gmail.com

The Ancient Chong Dance

Received: September 19, 2020

Pornsiri Tanomkul ¹

Revised: September 27, 2020

Accepted: September 30, 2563

Abstract

The objective of this research is to study the history, the inheritance, the elements of the ancient Chong dance, and the step pattern of the ancient Chong dance. The researcher obtained information from books, textbooks, related research papers, and interviews with experts from a variety of backgrounds concerning the identity of the Chong people, the inheritance of the show, the connection of the ancient Chong dance to the Chong people, the composition of the show, costumes, the step pattern, and the occasions on which the dance was performed. The interviews were divided into 2 groups: the experts and the local people with great knowledge and wisdom of the ancient Chong dance. There were criteria for both groups of informants. Interview tools were constructed and assessed. The data obtained were analyzed in order to write a research report on the ancient Chong dance. The findings revealed that the ancient Chong dance was a performance of the Chong people who were traditional indigenous people of Tambon Khlong Plu, Khao Khitchakut District, Chanthaburi Province. The dance was about a love motion between men and women. The lyrics contained both the Thai lyrics and the Chong language, which told the lifestyle of the Chong people. The inheritance could be divided into 2 stages. The composition of the show consisted of 11 lyrics. Klong Phen or Klong Tad was used as a percussion instrument for playing the rhythm. The dance is the courtship dance between men and women.

Keywords: dance, ancient chong

---

¹ Asst. Prof., Chanthaburi College of Dramatic Arts Bunditpatanasilpa Institute
e-mail: pamong1960.60@gmail.com

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทุกภาค เช่น ชาวจีน ชาวไทยมุสลิม ชาวลาว ชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ชาวยวน ชาวเขมร และชาวเลที่อาศัยอยู่ตามเกาะต่าง ๆ ของชายฝั่งทะเลด้านมหาสมุทรอินเดีย เป็นต้น รวมทั้งชาวชอง (Chong) ซึ่งอาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย บริเวณจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด (ตรี อมาตยกุล, 2520, หน้า 12)

ชาวชองซึ่งเป็นชนพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรี ในปัจจุบันพบบ่อยอาศัยมากในบริเวณตำบลตะเคียนทอง และตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ ซึ่งแยกพื้นที่ออกมาจากอำเภอมะขาม ลักษณะของรูปร่าง ภาษาพูด ภาษาเขียน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่ยังคงปฏิบัติอยู่ได้แสดงถึงความรัก และเคารพต่อบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และมีวิถีชีวิตประจำวันที่รักความสงบนิยมในความสนุกสนานรื่นเริงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนชองอยู่เสมอ จึงสะท้อนออกมาให้เห็นถึงความ เป็นอัตลักษณ์คนชองที่สามารถสัมผัสได้ผ่านทางการแสดงพื้นบ้านของชาวชอง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลง รำวง เพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงกล่อมลูก เพลงที่ร้องเล่นกันเพื่อความสนุกสนาน ยังมีเพลงที่สำคัญ และเป็นหลักของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงยันแย ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการเกิด พิธีการ ตาย พิธีการบวช พิธีแต่งงาน ตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวชอง วัฒนธรรมประเพณี การละเล่นต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดมาสู่ชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านทางสถาบันครอบครัว เป็นหลัก โดยใช้วิธีการสืบทอดกันมาแบบที่เรียกว่า ปากต่อปากหรือ “มุขปาฐะ” โดยสามารถมองเห็น ลักษณะการถ่ายทอดนี้ได้ 5 รูปแบบ (ประกิจ พงษ์พิทักษ์, 2558, หน้า 2-3) คือ

- 1) การถ่ายทอดโดยตรงจากผู้สูงวัย ผู้อาวุโส ที่อยู่ในครอบครัว เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย
- 2) การถ่ายทอดผ่านทางผู้นำ หรือที่เรียกว่า พ่อเพลง แม่เพลง ที่อาศัยอยู่ในชุมชน
- 3) การถ่ายทอดผ่านทางพิธีกรรมต่าง ๆ
- 4) การถ่ายทอดผ่านทางเพลงพื้นบ้าน
- 5) การถ่ายทอดในระบบของหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้กำหนดขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และ สืบทอดให้ยังคงมีปรากฏอยู่

การแสดงพื้นบ้านรำวงโบราณชอง เป็นศิลปะการแสดงในด้านการร้องและการรำ ที่สะท้อนให้ เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนชาติพันธุ์ชาวชอง มีจุดประสงค์เพื่อการรื่นเริงร้องรำในโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ งานประจำปี จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า ผู้เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นการรำวงโบราณของที่ยังเหลืออยู่มีเพียง 6 คน คือ 1) นางจิ้น ผันผาย 2) นางหงอม วรรณภักดี 3) นางสาวจิ้น วรรณภักดี 4) นางขวัญยืน คุณทวี 5) นางใจ นาคสาย และ 6) นางสาวล คงคาใส ก็ย่างเข้าสู่วัยชรามากแล้ว การถ่ายทอดการรำวงโบราณอยู่ในวงที่จำกัดอยู่จึงควรมีการศึกษา และบันทึกองค์ความรู้ไว้ เพื่อให้คงอยู่และอนุรักษ์ไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ทางการแสดงของชาวชองใน จังหวัดจันทบุรี

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบ ของการแสดง และวิธีการแสดงรำวงโบราณชอง ตามรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นของการแสดงรำวงโบราณ ชอง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอดและนำเสนอออกสู่สาธารณชนในวงที่กว้างขึ้น ใน

ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ ตลอดจนการเผยแพร่สู่ต่างประเทศตามลำดับ เพื่อเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอด และองค์ประกอบของรางวัลโบราณของ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการแสดงเชิงอนุรักษ์ และเอกสารวิชาการ

วิธีการศึกษา

การวิจัย เรื่อง “รางวัลโบราณของ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงรางวัลโบราณของ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การศึกษาเอกสารจากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงรางวัลโบราณของ

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้ดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นผู้นำด้านการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้นำท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแสดงรางวัลโบราณ ในด้านประวัติความเป็นมา ลักษณะอัตลักษณ์ของชาวของ องค์ประกอบของการแสดง การแต่งกายของชาวของ และวิธีการแสดง โอกาสที่ใช้ในการแสดง ได้แก่

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงย้อนแย้ง (จำนวน 4 คน) โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ตามที่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ ดังนี้

- ผู้เป็นหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นผู้นำทางวัฒนธรรมระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น โดยทำหน้าที่ขับเคลื่อนการบริหารจัดการงานทางด้านประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรี อีกทั้งส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ สืบสาน ทำนุบำรุงให้คงอยู่ คือ วัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาชีเมี่ยง

- ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมของ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพลูวิทยา

- ผู้นำท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม โดยมีการกำหนดจัดให้มีงานประจำปีของท้องถิ่นในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์บ้านของ เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น คือ นายกเทศมนตรีตำบลคลองพลู

2.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วางโบราณของ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้แสดง ผู้บรรเลงดนตรีประกอบการแสดงร่วางโบราณของ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่วางโบราณของ ในด้านของประวัติความเป็นมา การสืบทอด ความผูกพันของการแสดงร่วางโบราณของกับวิถีชีวิตชาวของ องค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงร่วางโบราณของ ได้แก่

กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วางโบราณ (จำนวน 6 คน) โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ตามที่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ ดังนี้

- ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้แสดง และผู้บรรเลงดนตรีประกอบการแสดง มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 20 ปี และยังคงแสดง และบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงอยู่ในปัจจุบัน ทำหน้าที่เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วางโบราณของ ให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาหรือผู้ที่มีความสนใจทั่วไป และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ นางจิ้น ผันผาย (ด้านการร้องการรำ) นางหงอม วรรณภักดี (ด้านการร้องการรำ) นางสาวจิ้น วรรณภักดี (ด้านการร้องการรำ) นางสาวยุ้ย คุณทวี (ด้านการร้องการรำ) นางใจ นาคสาย (ด้านการร้องการรำ) นางสาวลล คงคาใส (ด้านการร้องการรำ) และนายเงิน ผันผาย (ด้านการบรรเลงดนตรี)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง “ร่วางโบราณของ” ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (interview guide) มีทั้งแบบสัมภาษณ์เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ที่ได้แบ่งไว้ตามเกณฑ์ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่วางโบราณของ (จำนวน 4 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) มีจำนวน 7 ข้อ คือ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์และประสบการณ์ ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่วางโบราณ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) มีจำนวน 7 ข้อ

1.2 กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วางโบราณของ (จำนวน 6 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) มีจำนวน 7 ข้อ คือ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์และประสบการณ์ ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการแสดงร่วางโบราณของ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) มีจำนวน 7 ข้อ

2. **แบบสังเกต (observation)** มีทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม (participant and non-participant observation) ใช้สังเกตกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นรางวัลโบราณของ

2.1 **แบบมีส่วนร่วม** คือ โครงการ “เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงชาวของอำเภอเขาชัยสน จังหวัดจันทบุรี” ระหว่างวันที่ 21-24 มกราคม 2557 ณ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของบ้านกำนันเงิน ผันผาย และศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนคลองพลูวิทยา

2.2 **แบบไม่มีส่วนร่วม** คือ เป็นผู้ชมการแสดงรางวัลโบราณของตามงานต่าง ๆ จำนวน 5 ครั้ง เพื่อสังเกต และบันทึกภาพเกี่ยวกับองค์ประกอบของการแสดง และวิธีการแสดงรางวัลโบราณของ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตการณ์การแสดงรางวัลโบราณของ ซึ่งมีข้อสังเกตจำนวน 7 ข้อ คือ บทร้องเพลงรางวัลโบราณของ เครื่องดนตรีที่ใช้ ลักษณะท่ารำ ลักษณะการแต่งกาย ลักษณะโอกาสที่ใช้ในการแสดง ขั้นตอนของการแสดง และผู้แสดง

ส่วนของวัสดุอุปกรณ์ภาคสนาม ในการศึกษาข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูล คือ กล้องวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง สมุด ปากกา ดินสอ เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลมากที่สุด

การตรวจสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงและเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นตามเนื้อหา (content validity) แก้ไขการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ทั้งนี้ มีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ ดังนี้

1. ดร.รังนา พวงประยงค์	ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย (ละคร-นาง) สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย-ละครนาง) ปีพุทธศักราช 2554
2. ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก	นาฏศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม และราชบัณฑิต
3. นายเงิน ผันผาย	อดีตกำนันตำบลคลองพลู และประธานชาวของ จังหวัดจันทบุรี ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาชัยสน

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งบางครั้งอาจทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงใช้การตรวจสอบข้อมูลที่ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์

และการใช้เอกสาร วิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่ต่างกัน แล้วจะได้ผลเหมือนกัน ทั้งนี้ มีผู้ตรวจสอบข้อมูลครั้งนี้ จำนวน 3 คน คือ

1. นายเงิน ผันผาย ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาคิชฌกูฏ (ตรวจสอบประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการแสดง)
2. นางจิ้น ผันผาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปการแสดงรำวงโบราณของ (ด้านการร้องและการรำ) (ตรวจสอบเนื้อเพลง การร้อง การรำ)
3. นางใจ นาคสาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปการแสดงรำวงโบราณของ (ด้านการร้อง การรำ) (ตรวจสอบเนื้อเพลง การร้อง การรำ และดนตรี ท่วงทำนองที่ใช้)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกภาพ บันทึกเสียงและจากการจดบันทึกในลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรมาถอดเนื้อหา และผู้วิจัยทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง
2. นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ที่มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) นำมาวิเคราะห์ และสรุปความเป็นเชิงพรรณนานำเสนอเป็นความเรียง
3. นำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรำวงโบราณของในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาวิเคราะห์ และสรุปความเป็นเชิงพรรณนานำเสนอเป็นความเรียง
4. นำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับรำวงโบราณของในกลุ่มผู้แสดง นำมาวิเคราะห์ และสรุปความเป็นเชิงพรรณนานำเสนอเป็นความเรียง
5. นำข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์วิธีการแสดงรำวงโบราณของ องค์ประกอบของการแสดง โดยใช้ทฤษฎีทัศนศิลป์ ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว เพื่อนำผลการศึกษามาเขียนรายงานวิจัย เรื่อง รำวงโบราณของ

ผลการศึกษา

จากการวิจัยได้ทราบว่า ชาวซองเป็นชนพื้นเมืองเดิมของจังหวัดจันทบุรี ปัจจุบันพบอาศัยอยู่มากในบริเวณตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ มีลักษณะของรูปร่าง ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่าง ที่ยังคงปฏิบัติอยู่ได้แสดงถึงความรัก และเคารพต่อบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว มีวิถีชีวิตประจำวันที่รักความสงบ นิยมในความสนุกสนาน รื่นเริงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนซองอยู่เสมอ จึงสะท้อนออกมาให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์คนซองที่สามารถสัมผัสได้ผ่านการแสดงพื้นบ้านของชาวซอง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงรำวง เพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงกล่อมลูก เพลงที่ร้องเล่นกันเพื่อความสนุกสนาน ยังมีเพลงที่สำคัญ และเป็นหลักของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงยันแย ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการเกิด พิธีการตาย พิธีการบวช พิธีการแต่งงาน (กาตัก) ตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวซอง

การแสดงพื้นบ้านรำวงโบราณของ เป็นศิลปะการแสดงในด้านการร้องและการรำ ที่มุ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวของ โดยมีจุดประสงค์เพื่อการรื้อฟื้น ร้องรำในโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ และวันปกติ

จากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ และการเข้าร่วมการแสดงพื้นบ้าน รำวงโบราณของ ณ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของบ้านก้านน้ดิน ผันผาย และศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนคลองพลูวิทยา หมู่ที่ 4 ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยพบว่า รำวงโบราณของเป็นการแสดงของชาวของซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นบทร้องที่มีการเกี่ยวพาราสักนระหว่างชาย-หญิง เนื้อร้องมีทั้งบทร้องภาษาไทย และบทร้องภาษาของ ซึ่งเป็นการบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวของ โดยมีการสืบทอดแบ่งได้ 2 ระยะเวลา องค์ประกอบการแสดงประกอบด้วยบทร้องจำนวน 11 บทร้อง เครื่องดนตรี ใช้กลองเพลวัดหรือกลองทัด 1 ใบ ตีประกอบจังหวะ ทำรำเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่างชาย-หญิง โดยผู้แสดงตีทำรำไปตามความหมาย เช่น ทำนกบิน ทำชี เพื่อบ่งบอกสถานที่ ประกอบการย่ำเท้าสลับซ้าย-ขวาไปตามวง ไม่มีทำรำที่ตายตัว การแต่งกาย ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าซิ่นสวมเสื้อคอกระเช้า มีผ้าคล้องคอ เหน็บดอกขบาสีแดง ส่วนฝ่ายชาย จะสวมเสื้อคอกลมสีน้ำเงิน มีผ้าโพกศีรษะ นุ่งผ้าโสร่ง มีผ้าคาดเอว ขั้นตอนการแสดง มีพิธีไหว้ครู เพื่อเป็นการนิกถึงบรรพบุรุษผู้ที่ได้ถ่ายทอดการร้องและการรำ ไหว้พระแม่ธรณี แล้วจึงทำวงกลมคู่ชาย-หญิง ล้อมรอบเก้าอี้ซึ่งจัดไว้เป็นที่หยุดพักของผู้แสดงบริเวณกลางวง ในช่วงของเพลงที่ 1 เพลงที่ 2 เพลงที่ 3 และเพลงในลำดับต่อ ๆ ไป จนจบกระบวนเพลง แล้วจึงเดินเข้าหลังเวทีเป็นการจบการแสดง

ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างทำรำที่พบพอสังเขป ดังนี้

ท่าที่ 1 เพลงไหว้ครู เป็นการไหว้ครู จึงใช้ทำรำพนมมือ เพื่อแสดงออกถึงความเคารพนิกถึงพระคุณ ผู้ถ่ายทอดการร้อง และการรำวงโบราณของ

ภาพที่ 1 ท่าเพลงไหว้ครู
ที่มา : พรศิริ ถานอมกุล (2563)

ท่าที่ 2 เพลงจุดเทียน ผู้แสดงปฏิบัติท่ากัวมือเรียกคู่รำ แล้วหมุนตัวร้องรำไปตามท่วงทำนองและจังหวะ

ภาพที่ 2 ท่ารำเพลงจุดเทียน
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 3 เพลงเชิญรำ ผู้แสดงปฏิบัติท่าจีบมือคว่ำเข้าหาลำตัว แล้วคลายมือออกตั้งวง หันหน้าเข้าหาคู่ของตนเอง

ภาพที่ 3 ท่ารำเพลงเชิญรำ
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 4 เพลงเชิญแม่โถมยง ผู้แสดงจะร้องเพลงไปจนถึงคำว่า “โปรดเชื่อน้ำคำ อย่าทำล่วงเกิน” ปฏิบัติโดยใช้นิ้วชี้ไปที่ปากของตนเอง พร้อมกับหันหน้าเข้าหาคู่

ภาพที่ 4 ท่ารำเพลงเชิญแม่โถมยง
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 5 เพลงมิดคำ ผู้แสดงจะโค้งตัวเข้าหากัน และโน้มศีรษะลงมาเข้าหาคู่ ตรงกับคำร้องที่ว่า “โค้งกันไป โค้งกันมา” และผู้แสดงทั้งคู่ทำท่าเอียงอาย ตรงกับคำร้องที่ว่า “ความรักนี้หรือเป็นสื่อกันด้วย สายตา”

ภาพที่ 5 ท่ารำเพลงมิดคำ
ที่มา : พรศิริ ถนนอมกุล (2563)

ท่าที่ 6 เพลงนกบิน ผู้แสดงฝ่ายหญิงจะใช้นิ้วชี้ไปที่ปาก ตรงกับคำร้องที่ว่า “จึกกรู จึกกรู” และผู้แสดงฝ่ายชาย จะทำท่ากลางมือออกข้างลำตัว เหมือนท่านกบิน ตรงกับคำว่า “เมื่อยามสนุก จึกกรู จึกกรู” พร้อมกับปฏิบัติผงกศีรษะลงตามจังหวะ

ภาพที่ 6 ท่ารำเพลงนกบิน
ที่มา : พรศิริ ถนนอมกุล (2563)

ท่าที่ 7 เพลงจันทร์ลอย ผู้แสดงปฏิบัติทำใช้มือประกบกันกรีดปลายนิ้วมือออก ตรงคำร้องที่ว่า “คิดถึงหน้ามน” ในคำร้องที่ว่า “ถ้าน้องไม่ตาย ได้เป็นคู่กัน” ใช้นิ้วชี้ทั้งสองข้างดึงมารวมกันที่ด้านหน้า

ภาพที่ 7 ท่ารำเพลงจันทร์ลอย
ที่มา : พรศิริ ถนนอมกุล (2563)

ท่าที่ 8 เพลงสวัสดี ผู้แสดงทำท่าคล้อยพวงมาลัย (ฝ่ายชาย) โดยกำมือทั้งสองข้างเหมือนอาการหยีบของ แล้วนำมาคล้อยที่คอของ (ฝ่ายหญิง)

ภาพที่ 8 ท่ารำเพลงสวัสดี
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 9 เพลงเขาวงกต ผู้แสดงเดินไปตามวง แล้วทำท่าชี้มองตามมือ ตรงกับบทร้องที่ว่า “หน้าผามันสูงระโงะ”

ภาพที่ 9 ท่ารำเพลงเขาวงกต
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 10. เพลงนางโด้นาง ผู้แสดงท้าวสะเอวสองมือ ในคำร้องที่ว่า “เอวเล็กเอวบางเหมือนนางละคร เข้มขัดจะมารัดเอวกลม”

ภาพที่ 10 ท่ารำเพลงนางโด้นาง
ที่มา : พรศิริ ถนอมกุล (2563)

ท่าที่ 11. เพลงดอกไม้ริมหนอง ผู้แสดงท่าทำจีบมือเข้าหาจุมูก ตรงกับบทร้องที่ว่า “ขอดอกไม้
ใหม่ ไม่ได้หรอกพี่ เจ้าของเขามี อย่าพึ่งเด็ดดม”

ภาพที่ 11 ท่ารำเพลงดอกไม้ริมหนอง
ที่มา : พรศิริ ถนนอมกุล (2563)

บทร้องเพลงรำวงโบราณของ

1. เพลงไหว้ครู

ไหว้ครู ไหว้ครู ไหว้ครู ในวงฟ้อนรำ

วันอาทิตย์ ฉันทมาไม่ทัน ฉันทมาวันจันทร์ ฉันทรำไหว้ครู

ไหว้ครู ไหว้ครู ไหว้ครู ในวงฟ้อนรำ

2. เพลงจุดเทียน

จุดเทียนเวียนนวน เรามาหลายคน วนเอ๋ยวนเวียน

หม่นกลับลับเปลี่ยน เรามาจุดเทียน เวียนเอ๋ย เวียนนวน

3. เพลงเชิญรำ

เชิญรำ เชิญรำ ขอเชิญมารำ อย่ามาทำให้เป็นเอียงอาย

สุขใจใหม่ขึ้น เมื่อคืนรำวง ตั้งใจมาโค้ง โค้งให้เธอรำ

4. เพลงเชิญแม่โถมยง

เชิญเถิด เชิญมารำวง เชิญแม่โถมยง มาสู่วงรำ

อย่าเอียง อย่าอาย อย่าหน่าย อย่าแหยง อย่าคิดระแวง ให้เรียมชอกช้า

คนสวย ขอเชิญมารำ โปรดเชื่อน้ำคำ อย่ารำลวงเกิน

5. เพลงมิดคำ

มิด ๆ คำ ๆ ไหวย อย่ารำซิเข้ามาใกล้ พวกเราท้อใจ ผู้ใหญ่เขาไม่พอตา

โค้งกันไป โค้งกันมา สายตาหรือจะต้องเป็นสื่อ ความรักนี้หรือ เป็นสื่อกันด้วยสายตา

6. เพลงนกบิน

นกเอี้ยงบินมา นกสาลิกาบินมาหาคู่ จักกระจันขันกรู มาจึกกรู จึกก็จึก

ตัวเมียร้องกรู ต้องผู้ร้องกรู

จึกกรูจึกกรู เมื่อยามสนุก จึกกรูจึกกรู

7. เพลงจันทร์ลอย

จันทร์ลอย จันทร์ลอย บุญฉันน้อย ใจลอยหมองหม่น
คิดเศร้าคะเนิง คิดถึงหน้ามน ความรักหมองหม่น ความจนหมองมัว
จันทร์ลอย จันทร์ลอย มาติดหาดทราย เป็นบุญของพี่ช่วยได้
ถ้าน้องไม่ตาย ได้เป็นคู่กัน

8. เพลงสวัสดี

สวัสดีขอให้โชคชัย พี่น้องชาวไทย ช่วยบำรุงวาสนา
พวงมาลัยจะมาไค้ดารา
เร็วเร็วอย่าช้า ดาราเขาจะคอย

9. เพลงเขาวงกต

เขาวงกต เดินตามไปเที่ยวเขาวง
หน้าผามันสูงระหง หน้าผามันสูงระหง
ไปเที่ยวเขาวง ไปชมสาวงาม
จับนิด จับนิด จับหน่อย สาวน้อย ๆ กำลังเป็นไข้
ไข้อะไรทำตา ปรี้อปรี้อ ไข้อะไรทำตา ปรี้อปรี้อ
ฉันขอจับมือ ดูชีพจร

10. นางโบทนาง

เนื้อร้องภาษาของ

นางโบทนาง ก็กิดก็กระตึกเป็นนางละคร
เข็มขัดจะมารัดจะก็กลม เข็มขัดจะมารัดจะก็กลม
กะหวังจะชม แม่นางซุบยัน

เนื้อร้องภาษาไทย

นางน้อยนาง เอวเล็กเอวบางเหมือนนางละคร
เข็มขัดจะมารัดเอวกลม เข็มขัดจะมารัดเอวกลม
ก็หวังเชยชม แม่ผมดัดลอน

11. ดอกไม้ริมหนอง

เนื้อร้องภาษาของ

ปางอุดเกี้ยวข้างกระปิง ไม้ดักทั้ง กะหวังพักทุย ไม้ดอกอื่นอดก็อื่นนิเยะ
พ่ายดอกอื่นอดก็อื่นนิเยะ ก็หน่ายดักอื่น ม่ายบื้อพักทุย

เนื้อร้องภาษาไทย

ดอกไม้อยู่ริมหนอง เรามีเจ้าของอย่าพึ่งเด็ดดม ขอดอกได้ไหม (ไม่ได้หรอกพี่)
สองดอกได้ไหม (ไม่ได้หรอกพี่) เจ้าของเขามีอย่าพึ่งเด็ดดม
(ที่มา : นางจัน ผันผาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดง รำวงโบราณของ)

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยศึกษาได้พบว่า ชาวซองเป็นชนพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรี อาศัยอยู่บริเวณตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และตำบลพลวงในเขตพื้นที่อำเภอเขาฉกรรจ์ ชาวซองมีลักษณะรูปร่าง ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่ยังคงปฏิบัติอยู่ นิยมในความสนุกสนาน รื่นเริง จึงสะท้อนออกมาผ่านการแสดงพื้นบ้านของชาวซอง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำวง เพลงกล่อมเด็กหรือเพลงกล่อมลูก เพลงที่เป็นหลักของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงยันแย ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการใด ๆ ก็ตามตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวซอง ร่ำวงโบราณซอง เป็นบทร้องที่มีการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างชาย-หญิง เนื้อร้องมีทั้งบทร้องภาษาไทย และบทร้องภาษาซอง ซึ่งเป็นการบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวซอง โดยมีการสืบทอดแบ่งได้ 2 ระยะ องค์ประกอบการแสดงประกอบด้วย บทร้องจำนวน 11 บทร้อง เครื่องดนตรี ใช้กลองเพลวัด หรือกลองทัด 1 ใบ ตีประกอบจังหวะ ทำรำเป็นการเกี่ยวพาราสีระหว่างชาย-หญิง โดยผู้แสดงตีทำรำไปตามความหมาย เช่น ทำนกบิน ทำซี้เพื่อบ่งบอกสถานที่ ประกอบการย่ำเท้าสลับซ้าย-ขวาไปตามวง ไม่มีทำรำที่ตายตัว การแต่งกาย ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อคอกระเช้า มีผ้าคล้องคอ เหน็บดอกขบาสีแดง ส่วนฝ่ายชาย จะสวมเสื้อคอกลมสีน้ำเงิน มีผ้าโพกศีรษะ นุ่งผ้าโสร่ง มีผ้าคาดเอว ขั้นตอนการแสดง มีพิธีไหว้ครู เพื่อเป็นการนิกถึงบรรพบุรุษผู้ที่ได้ถ่ายทอดการร้องและการรำ ไหว้พระแม่ธรณี แล้วจึงทำวงกลมคู่ชาย-หญิง ล้อมรอบเก้าอี้ซึ่งจัดไว้เป็นที่หยุดพักของผู้แสดงบริเวณกลางวง ในช่วงของเพลงที่ 1 เพลงที่ 2 เพลงที่ 3 และเพลงในลำดับต่อ ๆ ไป จนจบกระบวนการแสดง แล้วจึงเดินเข้าหลังเวทีเป็นการจบการแสดง

ส่วนของการวิเคราะห์ทฤษฎี ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีประกอบ คือ 1) ทฤษฎีทัศนศิลป์ มีความสอดคล้องในด้านของเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะที่เป็นรูปแบบเฉพาะ สืบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลง การกำหนดรูปแบบของการแสดง และการใช้สีในเชิงสากล ให้สื่อความหมายที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาวซองอันเกิดจากภูมิปัญญาในการย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบธรรมชาติเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม 2) ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว มีความสอดคล้องในการออกแบบกระบวนการรำรำยรำของการแสดง การเคลื่อนไหวในอิริยาบถต่าง ๆ ให้เกิดความหนัก และความเบา การเน้นจังหวะหนักแน่น และอ่อนไหวของพลังในร่างกาย เพื่อให้เห็นถึงความรู้สึกและความหมายที่ต่างกันของพลังที่ต่างกันในการเคลื่อนไหวในลักษณะท่าต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ไปกับกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป ชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาควรสนับสนุนให้มีการศึกษาแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะชาวซองที่มีอยู่ในท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดง อันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีแก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้ที่มีความสนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรให้การส่งเสริมด้านการนำข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เชิงโบราณคดี มาใช้ในการจัดทำงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ตลอดจนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติม บูรณาการกับรายวิชาหลักที่นักเรียน

นักศึกษาได้เรียนในระบบห้องเรียน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสื่อผ่านทางชุดการแสดง เพื่อให้ง่าย และประหยัดเวลาต่อการเรียนรู้ของผู้ที่มีความสนใจทั้งภายใน และภายนอก

บรรณานุกรม

ตรี อมาตยกุล. (2520). ประวัติเมืองจันทและอักษรานุกรมภูมิศาสตร์จังหวัดจันทบุรี. กรุงเทพฯ: พับลิเคชั่นเซนเตอร์.

ประกิจ พงษ์พิทักษ์. (2558). การสร้างสรรค์ชุดการแสดง ระบายันแย. จันทบุรี: วิทยาลัยนาฏศิลป์ จันทบุรี.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.